

ב"מ צח

משה שווערד

1. חדושי הרשב"א על מסכת בבא מציעא דף צז/ב

גמרא שמעת מינה מנה ליה בידך והלה אומר איני יודע חייב לימא תהוי תיובתא דרב נחמן. ואם תאמר ומאי קושיא דהא לא דמיא אלא לאומר הפקדתי ואיני יודע אם החזרתי לך אם לאו דחייב לכולי עלמא כדאיתא בפרק הגוזל (ב"ק קיח, א), דהא הכא מודה הוא ששאלה חצי היום אף על פי ששכרה לאחר מכאן, והוא אינו יודע אם מתה לאחר עבור זמן השאלה או שמא עדיין לא עבר זמן השאלה, ואם כן אחר שנעשה שומר עליה ואינו יודע אם עבר הזמן הרי זה כאומר איני יודע אם החזרתייה אם לאו. ויש לומר דסיפא דמתניתין מיהא הויא תיובתיה, דאפילו בשכר אחת ושאל אחת ומתה אחת מהן שאינו יודע אם נעשה שואל עליה ואפילו הכי קתני חייב, וזו ודאי דלא כרב נחמן. עוד יש לומר דאפילו מרישא דשאלה חצי היום קמותיב ליה, כששאלה חצי היום לאו חצי היום ביום ראשון קאמר, דהיא גופה מספקא ליה אם החצי ראשון של יום היתה שאלה או החצי האחרון או היום הראשון בשאלה או היום השני, דהוה ליה כולה מתניתין באיני יודע אם הפקדת אצלי אם לאו. ואלא מיהו לישנא דמתניתין טפי מכרעת כלישנא קמא, מדקתני שאלה היום ושכרה למחר, דאלמא אין ספק ביום השאלה וביום השכירות ושאלה ביום ראשון היתה, אלא דמשאל אחד ושכר אחד קמותיב ליה, אבל ברישא אפילו כרב נחמן אתיא כדאמרן:

2. ספר שערים מצויינים בהלכה

דף צח. מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא חמשים והשאר איני יודע. נסתפק בקצוה"ח (סי' עה סק"ח) היכא דאמר חמשין ידענא וחמשין לא ידענא, דהוי מתוך שאינו יכול לישבע משלם, אם יכול לומר אח"כ נזכרתי כו', דחייבו אינו מחמת ספיקו אלא משום דאינו יכול לישבע, והרי הוא נתחייב בדין, א"כ אם טוען אח"כ ברי הוי חוזר וטוען, ועי"ש שמסיק דיכול לומר אח"כ נזכרתי. ועי' בשו"ת ספר יהושע (פו"כ סי' כב) שג"כ נסתפק בזה ולא העלה דבר ברור. וע"ע בדברי משפט (שם סק"ד).

3. תוספות מסכת בבא מציעא דף צח עמוד א

דאמר רבא מנה לי בידך כו' - פי' ר"ח דדברי רבא בהאי לישנא לא מצינו עיקרה בגמ' ומיהו קבלנו מרבתינו דעיקרה בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מז.) דאמר רבא כוותיה דרבי אבא מסתברא מתוך שאינו יכול לישבע משלם.

4. מהרי"ץ חיות

ו' צו' ע' א' דו' ס' ד"ס דחמ"ר רבא מנה לי בידך כו' דדברי רבא בהאי לישנא לא מצינו עיקרה בגמ'. ל"כ ככר כתבאר למעלה שבמסכתא זאת יש הרבה חספות שסם מרב יחודאי גאון ונכולם התעורר עליהם הריעב"א ושיעיה מקובלת והוקיף הרבה עניינים בגמרא מה שלא נתלא לפני הקדמונים :

5. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף צח/א

הוי יודע שזה הלשון כולו, משכחת לה רישא בתרתי וכו' לרמי בר חמא עד סיפא פירושא הוא דנקיטי ספרי ממר יהודאי גאון ז"ל ואינו עיקר גמרא ואף על פי כן כדאי הוא לעמוד עליו ולפרשו כראוי. ומכל מקום כיון שאינו עיקר גמרא מקום הניחו לנו לפרש כל המשנה בשתי פרות כעין מילתיה דרבא דלא מחוורא סברא דגאון ז"ל ולא מכרעא בהאי דוכתא ולא אשכחן לרמי דלפלוג עליה דרבא כלל. והא דרבא גופיה לאו למימר דמיתאמרא בהדיא היא אלא מאוקימתא דשבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשים הוא דאיתמר ואי לאו מילתא פשיטא היא מצינו לאוקמיה קרא בעסק שבועה דחמשין אית ליה ועשרין לית ליה ושלשים לא ידענא. וכן הלשון השני שכתבנו למעלה אינו מתחזור ועולה. והאמת יראה דרכו. הרמב"ן ז"ל. וגם הר"ן כתב דהאי לישנא לאו מעיקר גמרא:

ה) ולרמי בר חמא דאמר ד' שומרים צריכין כפירה במקצת והודאה במקצת וכו' - א. רש"י מפרש שלפי רמי בר חמא כדי להתחייב בשבועת מודה במקצת בעינן כפירה במקצת, וכאן שאמר איני יודע אכתי ליכא כפירה, ולכן צריך להעמיד שהיתה עוד פרה שעליה אמר לא היו דברים מעולם ואז איכא כפירה במקצת.

והנה בגמ' [ב"ק קז.] מבואר שיש מחלוקת בין ר' חייא בר יוסף לבין ר' חייא בר אבא א"ר יחנן ורמי בר חמא, ושורש מחלוקתם האם עירוב פרשיות כתיב כאן [וקרא דכי הוא זה שמשמעו שמודה במקצת וכופר במקצת, קאי אמלוה ולא אפקדון] או שאין כאן עירוב פרשיות וקרא דכי הוא זה קאי אפקדון. שיטת רש"י בב"ק שלפי ר"ח בר יוסף שאית ליה עירוב פרשיות מיירי קרא במלוה, ודוקא במלוה בעינן מודה במקצת כדי להתחייב בשבועת, אבל בשומרים איכא חיוב שבועה אף אם כופר הכל. ולפי רמי בר חמא קאי קרא אפקדון, וילפינן שגם שומרים אינם חייבים שבועה אא"כ הם הודו במקצת.

הנה הגמ' אצלנו אומרת מחלוקת אחרת בין רמי בר חמא לבין בר פלוגתיה [רבא], האם בעינן כפירה במקצת או מה שאמר על מקצת איני יודע ג"כ מהני לחייבו שבועה. [ויוצא לפי רש"י שרמי בר חמא חידש שני דברים.] א. אין השומר חייב שבועה אם כופר הכל אלא בעינן מודה במקצת. [ב. אף היכא שמודה במקצת אינו חייב שבועה אא"כ היה כפירה גמורה במקצת השני, וטענת איני יודע אינה כפירה גמורה אלא בעינן טענת להד"ם.

המהרש"א מקשה אם טענת איני יודע אינה כפירה למה חייב להשבע עליה. ומתרץ שהוי גוה"כ שהיכא שמודה במקצת חייב להשבע על כל מה שאמר, בין על טענת כפירה בין על טענת איני יודע.

הרמב"ן, הריטב"א, הרשב"א והר"ן אצלנו מקשים מנא לן לעשות מחלוקת חדשה, שלפי רמי ב"ח בעינן דוקא כפירה גמורה ולא טענת איני יודע, הרי מחלוקת זאת אינה קשורה לעירוב פרשיות,

ובסוגיה בב"ק משמע שהמחלוקת היא האם עירוב פרשיות כתיב. [ולכן כתבו הראשונים שכל הקטע הזה [ולרמי ב"ח דאמר וכו'] הוי הוספה מר' יהודאי גאון ואינה חלק מהגמ', והוי טעות שבאמת גם לרמי ב"ח סגי בב' פרות, [ופליגי על רש"י ותוס' שגרסי לה בגמ']].

7. ספר דבר יעקב

[ג] רד"ה קא משכחת וכו' ולהכי נקט ומתו תרוייהו דאי בדקיימא חדא וכו' ה"ל ההיא דמודה הילך ואיכא מ"ד הילך פטור משבועה – היינו רב ששת [לעיל ד.]. וקיי"ל כוותיה.

ומקשים הראשונים שאפשר לומר שחדא קיימא באגם ואינו מחזירה עכשיו. ומביא השיטה והמאירי שהרד"ה והרשב"א למדו מכאן שכל שאומר שהיא בידו אף אם עומדת באגם הילך הוא. והראב"ד [צח: הובא גם במאירי] חולק וסובר שאם עומדת באגם אינו הילך, דהילך הו' כשמוסר לידו. והראב"ד [הובא ברא"ש סימן י'] מתרץ שא"א לאוקמי בשתי פרות ואחת עומדת באגם שאין ההודאה ממין הטענה, דכשתבעו אחת שאולה שמתה ושניה שכורה חיה, והודה לו ששאולה חיה ואין זה ממין הטענה, ששאלה ושכירות שני מינים הם הואיל ואין דינם שווה, ולכן מוקמינן שהיו ג' פרות, שתיים שאולות ואחת שכורה ומודה לו שאחת השאולות מתה והוי הודאה ממין הטענה. הרמב"ן חולק וסובר ששאלה ושכירות הוי אותו מין.

8. ספר דבר יעקב

[ו] ולרמי בר חמא דאמר ד' שומרים צריכין כפירה במקצת והודאה במקצת וכו' – לכאורה קשה לפי רמי בר חמא ששומרים חייבים שבועה רק אם מודה במקצת מה נתחודש אצל שומרים הרי בכל ממון איכא שבועה אם מודה במקצת. ולפי ר"ת זה יהיה קשה לכו"ע. בחי' רא"ל מלין [סימן פז] תירץ דהחידוש הוא ששומר חייב שבועה אף שהתובע אינו טוען ברי, ובשאר מודה במקצת בעינן טענת ברי [וכע"ז כתב החזו"א חו"מ סימן ה-יג]. והפנ"י [ב"ק קז. ד"ה וה"ה] כתב שאיצריך קרא ללמד ששומר נפטר ע"י שבועה ופטור לשלם.

9. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף צח/א

ויש שמוסיפין דרך אחרת בשמועה זו לומר שלא הוסיפו פרה אחת לרמי בר חמא מפני עסק שבועה דמודה מקצת אלא משום דמתניתין כולה לרמי בר חמא בדשייכי בה שבועת השומרים עסקי דומיא דסיפא דקתני ישבע דלמאי דסלקא דעתין מעיקרא דמתניתין כדרב יהודה סיפא משום גלגול דשבועת השומרים היא וכדעולא ולא משכחת לרמי שבועת השומרים בלא שלוש פרות לפום הכי מוקי לה השתא לרב נחמן בשלוש וארבע אליבא דרמי בר חמא כי היכי דתיקום מתניתין בשיש ביה שבועת השומרים לכולי עלמא. ואף על גב דחייב ופטור וישבע משום דמודה מקצת הוא מיהו בדין השומרים קיימינן ובגוונא דשבועת השומרים תנן. הרמב"ן:

10. שיעורי ר' דוד בבא מציעא דף צח עמוד א

סימן ע' - בדין משאיל"מ בגלגול שבועה

רצא) אי בגלגול שבועה אמרינן משאיל"מ

גמ' משכחת לה רישא בב' וסיפא בג' רישא בב' דא"ל ב' פרות מסרתי לך וכו'.

והנה הקשה בנימו"י כאן (דף נו. בדפי הרי"ף) מ"ט הוצרך להעמיד רישא בב' פרות וסיפא בג' פרות, נימא דכיון דנתחייב השוכר שבועה שמתה כדרכה, הרי הוא חייב ע"י גלגול לישבע דשכורה מתה, ומתוך שאינו יכול לישבע משלם (וכמו שהקשו התוס' דף צז א).

וכתב הנימו"י דלכאורה יש ליישב דלא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע על חיוב שבועה שע"י גלגול, רק על עיקר תביעה.

אכן כתב להוכיח דאינו כן דהא מפורש במתני' לקמן (דף ק א) היו לו שני עבדים אחד גדול ואחד קטן וכו' הלוקה אומר גדול לקחת, והלה אומר איני יודע זכה בגדול.

ולכאורה הרי גם התם יהא קשה לרב נחמן דסובר ברי ושמא לאו ברי עדיף מ"ט זכה בגדול.

וע"כ בעינן לאוקמי נמי כגון שיש עסק שבועה ביניהן, אלא דבעבדים עצמן הא לא משכחת לה כיון דהא אין נשבעין על העבדים וע"כ צריך לאוקמיה כדרב אושעיא לקמן כגון שטענו עבד בכסותו, וכיון שנתחייב שבועה על הכסות ע"י שמודה במקצת חייב ממילא נמי שבועה על העבד מדין גלגול, ומתוך שאינו יכול לישבע [שהרי אומר איני יודע], משלם, ולכן זכה בגדול.

וא"כ הרי מפורש דגם על החיוב שבועה שבאה רק ע"י גלגול נמי הוי דין מתוך שאיל"מ.

[וכתב דע"כ צ"ל דהכא מיירי דידעינן בודאי דמתה כדרכה דליכא חיוב שבועה ע"ז, וליכא גלגול, ומשו"ה בעינן לאוקמי בב' פרות או בג', ע"ש].

11. הרא"ש על בבא מציעא פרק שמיני - סימן ה

[דף צח ע"ב] זה אומר שאולה וזה אומר שכורה וכו' ואמאי מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו לו. אמר עולא על ידי גלגול. דא"ל אישתבע לי דכדרכה מתה ומגו דמישתבע דכדרכה מתה משתבע נמי דשכורה מתה. ותימה ברישא ביום שהיתה שאולה מתה והלה אומר איני יודע חייב דמוקי לה ביש עסק שבועה ביניהם אמאי צריך לאוקמה הכי הא בלאו הכי מחויב שבועה על ידי גלגול דא"ל משכיר אישתבע לי מיהא דכדרכה מתה ומגו דמישתבע דכדרכה מתה אישתבע לי ע"י גלגול דשכורה מתה. ואין יכול לישבע דקאמר איני יודע ומתוך שאין יכול לישבע משלם. וכן סיפא דקתני זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע יחלוקו אמאי לימא אישתבע לי מיהא דכדרכה מתה ומגו וכו':

12. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף צח עמוד ב

זה אומר איני יודע וזה וכו' יחלוקו. שאין כאן גלגול שבועה כלל מפני שהתובע אומר שמא כדפרישית לעיל. ומני סומכוס היא דקסבר כל היכא שטענותיהן שוות ויש להן צד חזקה אף על פי שיש חזקת ממונא מצד אחר חולקים והכא איכא נמי צד חזקה לתובע כי שתי פרות מסר לו ובחזקתו קיימי תרווייהו והאי בעי למפטר נפשיה מחזא בטענת מתה וקא טעין דשכורה היא משום הכי יחלוקו. ואי קשיא לך אי סומכוס היא אמאי ישבע שוכר יחלוקו. הא אמרינן לקמן דמודה סומכוס היכא דאיכא שבועה דאורייתא והכא כיון דבעי לאשתבועי דמתה כדרכה ובלא שבועה לא מפטר כלל כיון שמשתבע פטרינן ליה מכוליה ממונא דתרתיה לא עבדינן ביה דמשלם ומשתבע אלא נשבע ואינו משלם כלום הראב"ד ז"ל:

13. חידושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף צח עמוד ב

בעי ר' אבא בר ממל שאלה בבעלים ושכרה שלא בבעלים מהו. פרש"י ז"ל שאלה בבעלים וקודם שהחזירה חזר ושכרה ממנו שלא בבעלים ונגנבה או שאבדה בימי שכירות מי אמרינן שכירות מילתא אחריתיה היא וכיון דשלא בבעלים אגרא חייב או דילמא שכירות בשאלה מישיך שייכא דכל חיובי שוכר ישנן בשואל והואיל דמחמת משיכה ראשונה באה לו וההיא הות בבעלים פטור, ע"כ תורף דבריו, וברם צריך את למידע דמיירי כשחזר ושכרה תוך ימי שאלתה דהשתא איכא לספוקי דדילמא שכירות בתר שאלה גרידא, שאילו כלו ימי השאלה כבר הרי היא כאילו חזרה לבעלים וכי הדר אגרה מילתא אחריתיה הוא, ויש מקשים דהא לעיל (צ"ו ב') משמע דפשיטא לן דכה"ג בתר בתרייתא אזלינן דאמרינן כגון דאגר מינה פרה ואינסיבא דאי שואל הוי אתיא שאלה בבעלים ומפקעת שכירות שלא בבעלים, ותירצו דהתם מפני שבאחרונה היה לפטור ובראשונה לחיוב דאנן סהדי דכי הדר שיילה או אגרה בבתרייתא שהיא בבעלים לפטור מחיובו הראשון בא, אבל הכא שבתחלה היתה בפטור ובאחרונה היתה בחיוב מספקא לן דדילמא אין דעתו לעקור פטור שלו אלא שתהא זו האחרונה על תנאי הראשונה שיהא נפטר כבתחלה וכאילו כולה חזרה היא, ובעיין לא איפשיטא והו"ל קולא לשואל ופטור.

14. תוספות מסכת בבא מציעא דף צח עמוד ב

שאלה בבעלים שכרה שלא בבעלים מהו - משמע אבל שכרה בבעלים וחזר ושכרה שלא בבעלים פשיטא דשכירות כדקיימא קיימא וא"ת דאמרינן לעיל (דף צו:) דאתיא שכירות בבעלים ומפקע שכירות שלא בבעלים אלמא אין שניה מתחברת עם הראשונה וי"ל דגזירת הכתוב הוא דבכל היכא דאיכא בעלים או בראשונה או בשניה פטור.

15. תוספות מסכת בבא מציעא דף צח עמוד ב

ה"ג בקונטרס בבעיא שלישיית את"ל כיון דשייכא במקצת כמאן דשייכא בכולה לא אמר - ותימה דא"כ מאי בעי בבעיא רביעית שכרה בבעלים שאלה שלא בבעלים וחזר ושכרה מהו אי חזרה שכירות לדוכתה או לא הא כיון דשאלה שבאמצע לא חשיבא בבעלים היכי תיהדר שכירות לדוכתה ליחשב בבעלי אחרי שכבר פסקו הבעלים בשאלה שבאמצע אין זו סברא כלל ואין לפרש דבעיא רביעית אינה לפי את"ל שאמרנו אלא לפי מה שנאמר את"ל דאמרי' כיון דשייכא במקצת כמאן דשייכא בכולה דמי ומספקא ליה כיון דלא פסקו הבעלים הדרא לדוכתה או דלמא לא הדרא לדוכתה דשאלה מפסקא דהואיל דמחמת השאלה אין שכירות האחרון יכול ליחשב בבעלים דתרי שייכי לא אמרינן לא הדרא נמי לדוכתה דא"כ היה לו לגמ' לפרש את"ל דאמר ועוד דא"כ למה הוצרך לומר בבעיא ג' את"ל לא אמר כיון דאפי' אמר א"ש הבעיא כי היכי דבעיא ד' חזרה לאת"ל דאמר **ונראה כמו שהיה כתוב בספרים בבעיא שלישיית ואת"ל דאמרינן כיון דשייכא במקצת כמו ששייכא בכולה דמי** וכן משמע בפ' הקונטרס שכן היה בספרו אלא שהוא הגיה לא אמרי' ופשיטא ליה לגמרא דאי לא אמרינן שאלה בבעלים ושכרה וחזרה ושאלה לא הדרא שאלה לדוכתה דכיון דאינה ראויה להתחבר עם השכירות שלפניה אפילו נעשה שכירות עצמו בבעלים איפסיקא לה שכירות דלא הדרא לדוכתה אע"ג שלא פסקו בעלים באמצע אבל את"ל דאמר מיבעיא ליה אם חזרה שאלה לדוכתה דכיון דראויה להתחבר עם השכירות שלפניה אילו נעשה שכירות עצמה בבעלים השתא נמי שלא נעשה בבעלים לא הוי הפסק והדרא לדוכתה או דלמא לא הדרא כיון שהשאלה אינה יכולה להתחבר עם השכירות שלפניה וליחשב מכחה שאלה בבעלים משום דשכירות עצמה לא נעשה בבעלים אלא משום דשייכא בשאלה שלפניה ותרי שייכי לא אמרינן והוי הפסק ולא תחזור השאלה לדוכתה וכן בעיא רביעית ואין הרביעית הולכת באת"ל לכך לא קאמר בה את"ל ואם תפשוט שלישיית נפשוט גם רביעית.

16. שו"ע חושן משפט - סימן שמ

(ה) השואל פרה מחבירו, ושלחה לו המשאיל ביד בנו או ביד שלוחו או ביד עבדו, אפי' שלחו לו ביד בנו או ביד עבדו או ביד שלוחו של שואל, ומתה קודם שתכנס לרשות השואל, הרי זה פטור. ואם אמר לו השואל: שלחה לי ביד בני או ביד עבדי או ביד שלוחי או ביד בנך או ביד עבדי העברי או ביד שלוחך, או שאמר לו המשאיל: הריני משלחה לך ביד בנך או עבדך או ביד שלוחך או ביד בני או ביד עבדי העברי או ביד שלוחי, ואמר לו השואל: שלח, ושלחה ומתה בדרך, הרי זה חייב:

17. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף צח עמוד ב

השואל את הפרה ושלחה לו ביד בנו וביד עבדו של שואל ומתה עד שלא הגיעה לרשות שואל אף על פי שאמר להם המשאיל זכו בה לפלוני פטור. **והאי שלוחו של שואל דאמרינן הכא פטור לאו דשווייה שליח לאיתויי אלא כגון שכירו ולקישו כדאוקמה רב חסדא בפרק מרובה דהלכתא כוותיה והטעם לכל אלה דפטור לפי שאין חבין לאדם אלא מדעתו ואין המשאיל יכול לזכות לשואל על ידי אחד מאלו כדי שיתחייב באונסין אלא מדעתו. אבל אם אמר לו השואל שלחה לי ביד בני וכו' ושלחה ומתה בידם אף על פי שלא נכנסה לרשות שואל חייב לפי שעשאה הוא עצמו שלוחים** והן בשקבלו על עצמן להביא אצלו נעשו שלוחיו. ואקשינן בגמרא אסיפא דקתני שאם אמר לו שלחה לי ביד עבדך ומתה ביד העבד חייב ואמאי והלא יד עבד כיד רבו ועדיין לא יצאה מתחת יד משאיל כלל והיאך יכול לזכות לו המשאיל ביד עבדו עד שיוציאנה מידו וזו לא יצאה מידו כלל. ואמר שמואל בעבד עברי דלא קני ליה גופיה ויש לו יד כדי לזכות לאחרים מיד רבו כדאיתא בעירובין. רב אמר אפילו תימא בעבד כנעני נעשה כאומר לו הכישה במקל והיא תבא ואני מקבל עלי אחריותה מיד כשתחיל לבא ועל זה התנאי שאלה ממנו ושמענו שמתנה שומר חנם להיות כשואל ואף זה כמוהו. ואקשינן עליה דרב מברייתא דקתני ביד עבדו פטור וכו' ושני ליה לא תימא נעשה דהא ודאי לא אמרינן דבעינן מיהא שתצא מרשותו וכל זמן שהיא ביד עבדו לא יצאה מרשותו אלא אימא מתניתין באומר לו הכישה במקל והיא תבא ביד עבדך ואם הכישה העבד כיון שיצאה מרשות משאיל ומתה חייב שכך קבל על עצמו שאפילו אמר לבעלים עצמן כך ומתה חייב. וברייתא דקתני פטור שלא אמר לו כך אלא שלחה לי ביד עבדך שאפילו זיכה לו על ידו לאו כלום הוא שאין שום זכוי קונה עד שיוציא מידו ליד אמר ויד עבדו כנעני כי עצמו הוא והרי הוא כמי שמזכה מימינו לשמאלו.

עוד צריך אני לדבר על זו המשנה כי היא צריכה לפנים כי כשאמר לו שלחה לי ביד בנך או ביד עבדך או ביד שלוחך והמשאיל אמר לבנו או לשלוחו תולידך זו הפרה לפלוני היאך נעשו שלוחיו של שואל והלא השואל לא דבר עמהם והמשאיל הוא שמצוה עליהם להוליכה אצלו והלא הם שלוחיו של משאיל ולא של שואל. [א] ועל כן אני אומר כי הוא על ידי זכוי שיאמר להם המשאיל זכו בפרה זו לפלוני לשאלה כי כן רצה שתזכו לו והם כיון שקבלו אותה לשום זכוי כבר נעשו שלוחי השואל וידם כידו הואיל ומדעתו היו ואף על פי שיש לו בזה הזכוי ענין צד חובה להתחייב באונסיה

ובמזונותיה מיד לפי שחבינן לו לאדם שלא בפניו מדעתו. [ב] ועוד אני אומר אפילו תימא שלא על ידי זכוי אלא שאמר לו שלחה לי ביד בנך או ביד עבדך כלומר אמור לו בשמי שיביאנה לי ואמר לו והוא קבל על עצמו להביאה ולמסרה לידו נמצא שהוא שלוחו של שואל שעשאו שליח על ידי בעל הפרה. מכל מקום עבד כנעני הקשה עליו יד עבד כיד רבו דמיא ואף על פי שנעשה שלוחו של שואל עדיין לא יצאה מרשות משאיל. ותיריך רב שאפילו אמר לעצמו היה שלוחי להכישא במקל והיא תבא כיון שיצאה לסימטא נתחייב השואל בה במשיכה זו לסימטא.

והתלמיד הצרפתי שהקשה על משנה זו ואמר כשיאמר לבנו או לשליחו הולך פרה זו לפלוני אף על פי שאמר לו השואל שלח למה יהיה חייב במיתתה ואפילו אם הגיע לרשות השואל והלא שאלה בבעלים היא שהרי אמר לשלוחו השאל עם פרתי להוליכה לו שמע מינה אמר לשלוחו צא והשאל עם פרתי שאלה שלא בבעלים היא ותפשוט ליה מהא זו היא קושית הצרפתי. **נדברים של בלבול הם** אבל אינם דברים של עיקר לפי כי המזכה לחברו על ידי בנו או שלוחו אינו אומר לו היה במקומי אבל אומר לו היה במקום פלוני וזכה לו בחפץ זה. אבל אמר לשלוחו השאל לי עם פרתי השואל עצמו מושך פרתי ובקש מן המשאיל שיעזור לו במלאכתו ואמר לו אני לא אוכל לעזור אותך אבל שלוחי יעזור אותך במקומי נמצא כשאמר לשלוחו השאל עם פרתי לעזור היה במקומי אמר לו וזאת היתה שאלתנו אם יהיה השליח במקום המשאיל לפטרו כאלו היה הוא עצמו נשאל לו וזה אינו דומה למשנתנו ואף אם נאמר כי משנתנו שלא על ידי זכוי היא אלא בפשיטא שאמר לו תוליך פרה זו לפלוני מכל מקום צריך לפרש שלא משליחות המשאיל הם מוליכים אותה אלא שהוא שואל אותם תרצו להוליך פרה זו לפלוני כי צוה עלי לאמר אליכם שתביאו אותה לו והם כיון שקבלו על עצמם להוליכה משבאה לידם נעשו שלוחי השואל ויצאו משליחות המשאיל כי הם מדעתם מוליכים אותה ולא בעל כרחו ושלוחי השואל הם ולא שלוחי המשאיל וקושית הצרפתי הלכה לרוח. הראב"ד:

18. ספר נתיבות המשפט (ביאורים) - סימן שמ

[יא] ואם אמר לו השואל שלחה לי. בשיטה מקובצת (ב"מ צח, ב ד"ה השואל וד"ה וז"ל הר"ן) הביא בשם הר"ן (שם ד"ה שלחה) שהקשה היאך נעשו שלוחיו של שואל והלא השואל לא דיבר עמהם ושלוחיו של משאיל הן ולא של שואל, ותיריך ב' תירוצים. א' דהוי כאילו אמר לו אמור לו בשמי שיביאה לי וכיון שאמר לו וקיבל על עצמו שלוחו של שואל הוא שעשאו שליח ע"י בעל הפרה. והר"ן תירץ דהכא מטעם ערב חייב דהוי כאילו אמר לו תן מנה לפלוני ואתחייב לך. דכל מי שמוציא ממון מרשותו על פי חברו נתחייב לו חברו כדין ערב ע"ש... ונפקא מינה בין שני הטעמים, דלטעם הא' שנעשה שלוחו של שואל קני ליה השואל ג"כ ואין המשאיל יכול לחזור בו אחר שהגיע ליד השליח, וגם בעינן שיהיה בר שליחות, אבל אם אמר שלח לי ע"י חש"ו או על ידי עכו"ם לא נתחייב באונסין. ולטעם הב' דחייב מטעם ערב אפילו ע"י מי שאינו בר שליחות חייב באונסין, והמשאיל יכול לחזור בו אפילו שלחו ע"י בר שליחות:

19. חידושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף צח עמוד ב

וא"ל השואל שלח ושלחה ומתה חייב. פ"י ואפ"ל כששלחה ביד שלוחו של משאיל, וא"ת א"כ הויה לה שאלה בבעלים ע"י שלוחן של בעלים שהם במלאכתו של שואל להביא לו הפרה, ואמאי לא פשיט מינה בעיא דלעיל (צ"ו א') דהאומר לשלוחו צא והשאל עם פרתי אי חשיבא שאלה בבעלים או לא, וי"ל דשאני הכא שזה השליח אינו עומד במקום המשאיל אלא במקום השואל כי כשאמר לו השואל שלח הרי הוא כאילו אמר לו יהא שלוחי לזכות בה ולהביאה אלי.

20. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף צח עמוד ב

וזה לשון הר"ן: שלחה לי ביד בנך ביד עבדך וכו' ואם תאמר במה נתחייב דאפילו למאן דאמר שליח שעשאו בעדים הוי שליח הני מילי בעדים כדקאמרינן להכי טרח ואוקמיה בסהדי כי היכי דלוקמוה ברשותיה והכא ליכא סהדי אלא דאמר למשאיל לשדורי ליה בדידיהו וכי תימא כיון דאמר ליה למשאיל כשליח שעשאו בעדים דמי תינח לרב חסדא דאמר הוי שליח. אלא לרבה דאמר לא הוי שליח מאי איכא למימר. ויש לומר דהכא לאו מדין שליחות הוא אלא מדין ערב שכיון שאמר לו להוציא פרתי מרשותו ולשלחה ביד עבדו נתחייב מדין ערב דכל מוציא ממון מרשותו על פי חברו נתחייב לו חברו כדין ערב והכי מוכח בפרק קמא דקידושין. ואם תאמר אמר לו משאיל הריני משלחה ביד עבדי ביד שלוחי אמאי חייב דהא שאלה בבעלים היא דמכיון שהוא ביד העבד קמה לה ברשות שואל וכשהוא מחמר אחריה בביתו של שואל הוה ליה עבד זה במלאכתו של שואל בשליחותו של משאיל ואם כן רבינא דבעא מרב אשי האומר לשלוחו צא והשאל עם פרתי וכו' תפשוט ליה מהכא. ויש לומר דהא פרישנא דשואל זה כשהוא מתחייב עליה כשהיא ברשות העבד לא מדין שואל גמור הוא אלא מדין ערב הילכך ליכא שאלה בבעלים דכי מטיא לידו והוי עלה שואל גמור לאו עמו במלאכתו הוא. עד כאן:

21. חידושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף צח עמוד ב

וכן בשעה שמחזירה. פ"י שאם אמר לו המשאיל שלח לי על ידי פלוני ושלחה לו פטור, והוא הדין אם אמר מלוה ללוה בפיו או בכתבו מנה שיש לי בידך שלחה לי עם הבא ראשון ושלחו לו שהוא פטור, מ"ר.